บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์และพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 8 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคน่าน วิทยาลัยเทคนิคพะเยา วิทยาลัยเทคนิคแพร่ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง วิทยาลัยเทคนิคลำพูน วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2543 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 577 คน เป็นเพศชาย 538 คน เพศหญิง 39 คน ได้มาจากกลุ่มประชากร จำนวน 11,505 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้คือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Cocfficient) และการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. อัตมโนทัศน์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคโดยรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อพิจารณาอัตมโนทัศน์เป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับสูงทั้ง 3 ด้าน คือ อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม

2. พฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคโดยรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อพิจารณาพฤติกรรมความปลอดภัยเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับสูงทั้ง 3 ด้าน คือ พฤติกรรมความปลอดภัยก่อนปฏิบัติงาน พฤติกรรมความปลอดภัยขณะปฏิบัติงาน และพฤติกรรมความปลอดภัยหลังปฏิบัติงาน

3. อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากการศึกษาอัตมโนทัศน์และพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ และพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาเทคนิค สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 คะแนนอัตมโนทัศน์โดยรวมมีลักษณะค่อนไปทางสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัวและอัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540–2544) ที่มุ่งเน้นความสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้พร้อมที่จะเผชิญกับวิถีชีวิตให้เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม สามารถวางแผนและจัดการชีวิต การเรียน การงานและอาชีพอย่างมีคุณภาพ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในครอบครัวและสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ได้รับการวางรากฐานที่ดี โดยทักษะชีวิตจากการฝึกอบรมจากกระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตรการแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการอบรมบ่มนิสัยจากโรงเรียนและครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของไทยที่บิดามารดาจะเลี้ยงดูลูกอย่างปกป้อง ให้การยอมรับให้ความอบอุ่นให้มีอิสรภาพในการคิด การปฏิบัติ จะทำให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักลักษณะส่วนตัวและศักยภาพของตนเอง จะทำให้เกิดแนวคิดในตน (Self–Concept) ในทางบวกและมีผลทำให้มองบุคคลอื่นในทางบวก ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางดีด้วย เป็นไปตามที่ อิริคสัน (Erickson อ้างในพรรณี ช.เจนจิต, 2534, หน้า 200) กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่พยายามค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง มีการสำรวจทั้งความคิด ความรู้สึก ตลอดจนค้นพบคุณสมบัติต่าง ๆ ในตนเอง ย่อมจะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดอัตมโนทัศน์ทางบวกแก่ตนเอง สำหรับเด็กวัยรุ่นบางคนเมื่อพบว่า พ่อ แม่ เพื่อน ๆ และครูให้การยอมรับแก่เขาในเรื่องพฤติกรรมหรือลักษณะทางด้านร่างกาย ก็จะทำให้เด็กมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ไปทางบวก ตรงกับ สก๊อต (Scot อ้างในพรรณี ช.เจนจิต, 2534, หน้า 206) ที่ศึกษาพบว่าเด็กวัยรุ่นจำนวนมากมีอัตมโนทัศน์ทางบวก มักมาจากการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่พ่อแม่ให้การยอมรับให้ความอบอุ่น จะช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี พึ่งตนเองได้ และมีความคิดในทางบวก และ เสาวนีย์ บุญสูง (2541, หน้า 39) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์

ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีองค์ประกอบอัตมโนทัศน์ทุกด้านเป็นทางบวก

1.1 จากการศึกษาอัตมโนทัศน์รายด้านพบว่าอัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกายอยู่ในระดับสูง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อร่างกายมากที่สุดโดยเฉพาะรูปลักษณ์ภายนอกของร่างกาย บุคลิกภาพ และการแสดงออกที่สามารถมองเห็นได้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 16 – 18 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนตอนปลาย เป็นผู้มีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพมาก่อนจากการเรียนการสอนจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการดูแลสุขภาพของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ บรุนส์วิด และโจเซฟสัน (Brunswick & Joscphson, 1972 อ้างใน นิตยา ปัญจมิดิถี, 2535, หน้า 95) พบว่าวัยรุ่นจำนวนมากให้ความสำคัญต่อการมีสุขภาพดีด้านรูปลักษณ์ภายนอก โดยดูจากร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง น้ำหนัก กล้ามเนื้อ ผิวหนังและผม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในขั้นพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตของร่างกายมาก จึงเอาใจใส่รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ บุคลิกของตน มีความกังวลใจต่อความอ้วนความผอม การมีร่างกายผิดส่วน และกลัวบุคลิกภาพของตนจะไม่ดี เนื่องจากวัยรุ่นมีความต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง และเริ่มมีความสนใจเพื่อนต่างเพศจึงทำให้ความสนใจในรูปลักษณ์ของตนอย่างมาก (ประยูรศรี มณีศร, 2532, หน้า 53) นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีความต้องการในเรื่องการกิน การนอน การพักผ่อน การรักษาความสะอาดและการป้องกันโรค (ศรัณย์ ดำริสุข, 2525, หน้า 147) ซึ่ง กุญชลี ภูมิรินทร์ (2535, หน้า 48) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองพบว่า ความรู้เรื่องสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตัวเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยร้อยละ 90 มีความรู้เรื่องการรับประทานอาหารประเภทเนื้อ นมไข่ ผัก ผลไม้ ทำให้ร่างกายมีสุขภาพดี สำหรับ สุพัตรา สุภาพ (2538, หน้า 17–90) กล่าวว่าพฤติกรรมปฏิบัติบางครั้งที่พบมากของวัยรุ่นคือ การรับประทานอาหารฟาสต์ฟูด เช่น พิซซ่า มันฝรั่งทอด เป็นบางครั้งถึงร้อยละ 61.6 ทั้งนี้เป็นเพราะวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่เลือกรับประทานอาหารได้อย่างอิสระกว่าวัยเด็ก และสามารถเลือกเฉพาะที่ตนชอบ ถ้าวัยรุ่นรับประทานอาหารเหล่านี้บ่อยขึ้น อาจนำไปสู่ภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ จริยาวัตร คมพยัคฆ์ และคณะ (2535, หน้า ก–ข) พบว่าเด็กวัยรุ่นไม่รับประทานผักร้อยละ 56 ไม่รับประทานเนื้อวัว อาหารทะเล ไข่ และนม ร้อยละ 25.5 และวิทยากร เชียงกูร (2533, หน้า 32) ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีการแข่งขันมุ่งเอาเปรียบ มุ่งค้ากำไร ทำให้ทุกคนเกิดความเครียดประกอบกับปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอใช้จ่าย ทำให้ไม่มีเงินซื้ออาหารที่ดีมีประโยชน์มารับประทาน

1.2 สำหรับอัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัวพบว่าอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชนไทย อยู่ในสังคมไทยสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรู้สึกผูกพันกันค่อนข้างแน่นแฟ้นตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ และทุกคนได้รับการให้ความสำคัญของตนจากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความพอใจในฐานะสมาชิกของครอบครัว เด็กที่ได้รับการดูแลจากครอบครัวในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู โดยได้รับความรัก ความอบอุ่น พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการอบรม แนะนำ สั่งสอนให้รู้จักเหตุผล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและสถานการณ์ ให้การฝึกฝน เป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง ซึ่ง ผ่องพรรณ ปัณทรานนท์ (2523, หน้า 140) กล่าวว่าความอบอุ่นและความเชื่อมั่นในตัวบุตร การยอมรับและการให้ความรักแก่ลูกโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น การแสดงออกว่าพ่อแม่รักและต้องการเขาเสมอ ถึงแม้เขาจะทำผิดก็ให้อภัย การตักเตือนและสั่งสอนด้วยความรักและหวังดีจะทำให้เด็กเติบโตโดยมีอัตมโนทัศน์ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สก็อต (Scot อ้างใน พรรณี ช.เจนจิต, 2534, หน้า 206) ซึ่งพบว่า เด็กวัยรุ่นจำนวนมากที่มีอัตมโนทัศน์ทางบวก มักมาจากการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่พ่อแม่ให้การยอมรับให้ความอบอุ่นจะช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี พึ่งตนเองได้และมีความคิดในทางบวกให้กับตนเอง และ ดวงเดือน มูลประดับ (2541, หน้า 163) ได้ศึกษา เรื่อง แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า วัยรุ่นถึงแม้จะอยู่ในครอบครัวขยาย แต่การปรับตัวไม่แตกต่างกันเพราะสภาพครอบครัวไทยจะมีการไปมาหาสู่กันระหว่างพี่น้องอยู่เสมอ ทำให้วัยรุ่นได้รับความรัก ความอบอุ่นและกำลังใจ ถึงแม้ว่าไม่ได้อยู่บ้านเดียวกัน ก่อให้เกิดการมีคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาระดับอัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว ที่พบว่าเรื่องการที่ทำตามความต้องการของพ่อแม่ ถึงแม้จะไม่อยากทำอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ของกลุ่มตัวอย่างได้มีการเลี้ยงดูแบบควบคุม จะออกคำสั่งให้ลูกทำตาม และคอยตรวจตราอยู่เสมอ ว่าลูกทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ซึ่งการเลี้ยงดูแบบนี้จะมีประโยชน์ต่อเด็กเล็ก จนถึงวัยรุ่นตอนต้น และมีประโยชน์ต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย จากการวิจัยของนักจิตวิทยา พบว่าวัยรุ่นไทยตอนต้นที่ถูกควบคุมมาก จะเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ มีความกตัญญู และยึดบาปบุญมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นวัยรุ่นตอนปลายแล้ว เด็กอยากให้พ่อแม่ให้อิสระในความคิด การตัดสินใจเองได้เป็นตัวของตัวเองให้มากขึ้น เด็กไม่กล้าที่จะพูดให้พ่อแม่ทราบจึงต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่ แม้จะไม่อยากทำแต่เพื่อพ่อแม่จะได้สบายใจและเพื่อความสงบสุขของครอบครัว

1.3 ในด้านอัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอัตมโนทัศน์ทางสังคมอยู่ในระดับสูงมาก เกี่ยวกับเรื่องการกระทำดีต่อผู้มีพระคุณ แสดงว่านักศึกษามีความต้องการที่จะตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษาได้รับการแนะนำ อบรม สั่งสอนจากพ่อแม่โดยพ่อแม่จะทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีความประพฤติดี มีหลักธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีความกตัญญูกตเวที รู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน อีกทั้งสถานศึกษาได้กำหนดให้ทุกวิชาเรียน ได้มีการสอดแทรกมุ่งเน้นปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษา และยังมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียน เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการมีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ เช่น โครงการระเบียนคนดีศรีอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนให้นักเรียนได้ประพฤติเป็นกิจนิสัยที่ดี โดยนักเรียนจะบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ในแต่ละวันได้ทำประโยชน์หรือทำคุณงามความดีต่อสังคมอย่างไรบ้าง เช่น การเก็บกระเป๋าสตางค์ได้และนำส่งคืนเจ้าของ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังพบว่านักศึกษามีความภูมิใจที่ได้เลือกเรียนวิชาชีพได้ถูกต้อง และตามความถนัดของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้รับการแนะแนวทางการศึกษา จากสถานศึกษาที่มีโครงการแนะนำสถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีความสนใจต้องการศึกษาต่อที่วิทยาลัยเทคนิค ให้รู้จักและทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง เกี่ยวกับสถานศึกษา ให้รู้จักแผนกวิชาช่างต่าง ๆ ว่า มีการเรียนอย่างไร ได้เห็นความสำคัญของอาชีพต่าง ๆ และเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว นักศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของนักศึกษา ตรงกับปรัชญาของกรมอาชีวศึกษาที่ว่า "การศึกษาเพื่ออาชีพ " นอกจากการแนะแนวของสถานศึกษาแล้ว นักศึกษาได้เห็นตัวอย่างจากรุ่นพี่ที่สำเร็จการศึกษา และประสบผลสำเร็จจากการประกอบอาชีพที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ดังนั้น นักศึกษาจึงมีความภูมิใจในการเลือกเรียนวิชาชีพได้ถูกต้อง นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า นักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเหล่านี้ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่ดีให้กับเพื่อน ได้ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อมีโอกาส และยังช่วงแนะนำ ตักเตือนเมื่อเพื่อนทำผิด ทั้งนี้เพราะในระบบการเรียนการสอน ครูผู้ควบคุมได้จัดแบ่งกลุ่มการทำงานให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษาได้เข้ากลุ่มปฏิบัติงานกับเพื่อนแล้ว พบว่ากลุ่มเพื่อนของตนเองเป็นบุคคลที่มีแนวคิด ลักษณะนิสัย ความสนใจ ที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อน ทำให้ทุกคนในกลุ่มได้ให้ความร่วมมือทำงาน ร่วมวางแผนในการทำงาน ช่วยกันเสนอความคิดเห็น และให้การยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนทุกคน ให้การไว้วางใจเพื่อนในการทำงาน และช่วยตักเตือนเมื่อเพื่อนทำผิด นักศึกษาได้เห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่ม ซึ่งสามารถทำให้งานบรรลุ

วัตถุประสงค์ได้ ในทางตรงข้ามเมื่อนักศึกษาได้กลุ่มเพื่อนที่มีแนวคิด ลักษณะนิสัย และความสนใจที่แตกต่างกัน มักมีความขัดแย้งกันในการวางแผนการทำงาน นักศึกษาไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ ต่างคนต่างทำ ไม่มีการช่วยเหลือกัน ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน จึงทำให้ผลงานไม่เสร็จตามกำหนดและเป็นผลงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ขาดประสิทธิภาพ

สุชา จันทร์เอม (2540, หน้า 37) กล่าวว่า วัยรุ่น เป็นวัยที่ต้องการให้สังคมยอมรับ หรือยกย่อง เพราะการที่สังคมยอมรับว่าเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่มีความสามารถ หรือมีประโยชน์ จะช่วยให้เขาเกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ถ้าวัยรุ่นถูกสังคมกีดกัน ไม่ยอมรับ จะมีความผิดหวังว้าเหว่ คับข้องใจ เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิต และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ตรงกับ เรไร ธราวิจิตรกุล (2541, หน้า 318) กล่าวว่า บุคคลเมื่ออยู่ในสังคมจำเป็นต้องพยายามประพฤติปฏิบัติตน เพื่อให้สังคมยอมรับการกระทำของคนมีอิทธิพลทางสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำงานจำเป็นต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม การร่วมมือทำงานไปในทิศทางเดียวกัน จะเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีเสมอ

2. พฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 คะแนนพฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมมีลักษณะค่อนไปทางสูงมาก เมื่อพิจารณารายด้าน คือ พฤติกรรมความปลอดภัยก่อนปฏิบัติงาน พฤติกรรมความปลอดภัยขณะปฏิบัติงานและพฤติกรรมความปลอดภัยหลังปฏิบัติงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานศึกษาได้มีการมุ่งเน้นตามหลักดำเนินงานด้านการจัดการด้านความปลอดภัยโดยมีการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรและกำหนดหน้าทีรับผิดชอบอย่างชัดเจน มอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมเป็นคณะกรรมการความปลอดภัย มีหน้าที่พิจารณาแก้ไขปัญหา สนับสนุนงานด้านการป้องกันอุบัติภัยทุกเรื่อง ส่งเสริมกิจกรรมความปลอดภัยควบคู่การปฏิบัติงาน จึงเป็นไปตามที่ ณัฐวัตร มนต์เทวัญ (2533, หน้า 41–42) ได้กล่าวว่า การบริหารงานความปลอดภัยที่ดีต้องเริ่มจากการกำหนดนโยบายความปลอดภัยที่เหมาะสมขึ้นในโรงฝึกงานเสียก่อน นอกจากนี้สถานศึกษาได้มีการจัดทำอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอย่างเหมาะสมและเพียงพอและอุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่ได้มาตรฐาน สุวัฒนา วิทยารัก (2541, หน้า 8) ได้กล่าวว่า ในการสร้างโรงฝึกงานและห้องปฏิบัติการต้องคำนึงถึง จำนวนนักศึกษา เครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกงาน เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ และเนื้อที่ใช้ทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงทางเดินต้องให้สัญจรคล่องตัว แสงสว่างพอเพียง มีการขจัดฝุ่นและควัน มีการถ่ายเทหรือระบายอากาศที่ดี วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์

และคณะ (2528, หน้า 102) กล่าวว่า ชีวิตที่ปลอดภัยนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอันตราย และสถานศึกษามุ่งเน้นให้ครูผู้สอนให้คำแนะนำแก่นักศึกษาทุกครั้งเมื่อนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ พร้อมตรวจการแต่งกาย ระเบียบข้อบังคับของโรงงาน กฎของความปลอดภัย ให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม 5 ส. ซึ่งเป็นกิจกรรมปรับปรุงสภาพการทำงานเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดความปลอดภัย และจัดอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานให้กับนักศึกษา พร้อมทั้งมีการตรวจสภาพก่อนเข้าเรียนของนักศึกษาใหม่และตรวจสุขภาพประจำปีของนักศึกษา และจัดหายาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นไว้ในตู้ยาของโรงฝึกงานทุกแผนก นับเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับประกาศของกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขอนามัย ด้านการจัดหายาและอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และจัดให้มีห้องพยาบาลและพยาบาลอย่างน้อยหนึ่งคน ตรงกับงานวิจัยของ นิเวศน์ ประสารศรี (2542, หน้า 59) ที่นักศึกษามีความเห็นด้วยกับการตรวจสุขภาพนักศึกษาปีละ 1 ครั้ง พร้อมทั้งให้การบริการประกันสุขภาพหรือประกันอุบัติเหตุให้กับนักศึกษาทุกคนทุกแผนกช่าง ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างจิตสำนึกที่มีต่อความปลอดภัยและเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดอุบัติเหตุ

2.1 พฤติกรรมความปลอดภัยก่อนปฏิบัติงาน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมความปลอดภัยก่อนปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูงมากในเรื่องการศึกษางานก่อนลงมือปฏิบัติงาน การตรวจเช็คเครื่องมือก่อนใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้เครื่องมือที่ชำรุดและการตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรก่อนลงมือทำงานแสดงว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้เรียนวิชาความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรม และยังมีเนื้อหาของวิชาความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมสอดแทรกในวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น วิชาสุขศึกษา วิชาวัสดุช่าง นอกจากนี้อาจเกิดจากการที่นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้หรือได้ศึกษาอุบัติภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน สภาพและความรุนแรงของอุบัติเหตุในการทำงานจากวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร รวมทั้งจากคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) ที่ได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมออกเผยแพร่ทั่วไป จากข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึกต่อความปลอดภัย และสามารถช่วยลดอุบัติเหตุได้อย่างมาก ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎี ของ เพียเจต์ ที่ได้กล่าวว่าเด็กวัยรุ่นสามารถแก้ปัญหาในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ นอกเหนือไปจากข้อมูลที่เห็นด้วยตาด้วยเหตุนี้จึงทำให้จิตสำนึกความปลอดภัยของนักศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ส่งผลให้พฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับสูงด้วย อำพล ซื่อตรง (2530, หน้า 25) กล่าวว่า พื้นฐาน

ของความปลอดภัยในการปฏิบัติงานทุกคนควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงานอันดับแรก ซึ่งผู้ปฏิบัติงานต้องยอมรับหลักเบื้องต้นของความปลอดภัยของนักศึกษาในการปฏิบัติงาน เช่น ชุดปฏิบัติงานต้องตามระเบียบสถานศึกษากำหนด อดิเทพ เบี้ยวบรรจง (2538, หน้า 48) ได้สรุปว่านักศึกษาเห็นด้วยกับการให้ตรวจเครื่องแต่งกายและอบรมเรื่องความปลอดภัยก่อนเข้าฝึกงาน การใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งเมื่อปฏิบัติงาน อุปกรณ์อันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งเมื่อปฏิบัติงาน การแนะนำการใช้เครื่องจักร อุปกรณ์อันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งเมื่อปฏิบัติงาน การแนะนำการใช้เครื่องจักรอุปกรณ์อันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งเมื่อปฏิบัติงาน การแนะนำการใช้เครื่องจักรอุปกรณ์และปัจจัยอื่น ๆ แก่นักศึกษา ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง การแนะนำโดยตรงได้ประโยชน์มาก ผู้สอนควรจะให้ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งวิธีการใช้แก่นักศึกษาก่อนที่จะฝึกงานทุกครั้ง เป็นการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีต่อความปลอดภัยในโรงฝึกงาน วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2525, หน้า 113) ได้ให้เป้าหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า การที่จะสอนให้คนงานรู้จักวิธีทำงานต้องสอนให้คนงานเรียนรู้ที่จะสังเกตเห็นอันตรายและรู้จักหลีกเลี่ยงอันตราย หากจะให้การอบรมมีประสิทธิผลจะต้องทำให้ทุกคนรู้ว่าอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำด้วยตัวของเขาเอง มุ่งสอนให้คนงานเกิดความคิด ความอ่าน มีสามัญสำนึกในการรู้จักระวัง รู้จักหารือ ไม่ทำการใด ๆ ที่เสี่ยงอันตรายได้ด้วยตนเอง

นักศึกษาที่มีพฤติกรรมความปลอดภัยก่อนปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับต่ำ ในเรื่องการแสวงหาอุปกรณ์อันตรายก่อนปฏิบัติงาน เช่น ปลั๊กอุดหู หรือครอบหู ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เพราะปลั๊กอุดหูมีขนาดเล็กใหญ่ต่างกัน นักศึกษาเลือกใช้ยาก เพราะรูหูแต่ละคนไม่เหมือนกัน และสถานศึกษาอาจมีปลั๊กอุดหูที่ไม่พอดีกับรูหู นักศึกษาจึงทำให้นักศึกษาเลือกที่จะไม่ใช้เครื่องป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน ซึ่งงานวิจัยของ อโนทัย ภูวนวิทยาคม (2538, หน้า 58) พบว่า นักศึกษาเห็นว่าการสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ทำให้ขาดความคล่องตัว ฉะนั้นครูผู้สอนควรชี้แจงให้นักศึกษาได้เห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อความปลอดภัย โดยเน้นกฎระเบียบ ข้อบังคับโดยเฉพาะกฎระเบียบ เรื่องการใช้เครื่องป้องกันอันตรายทุกครั้งในขณะปฏิบัติงาน ส่วนในเรื่องการเตรียมความพร้อมของร่างกายไว้ก่อนการปฏิบัติงาน เช่น การออกกำลังกายก่อนปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำนั้น อาจเป็นเพราะนักศึกษากลัวว่า ถ้าหากไปออกกำลังกายก่อนแล้วกลับมาปฏิบัติงาน จะทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติงาน อาจทำให้ผลงานไม่เสร็จตรงตามกำหนด หรือตามตารางเรียนของนักศึกษาที่กำหนดให้นักศึกษาต้องเรียนรายวิชาอื่น ๆ ก่อน แล้วจึงมาเรียนภาคปฏิบัติที่โรงฝึกงาน เวลาเรียนที่กระชั้นชิดทำให้นักศึกษาไม่สามารถเตรียมความพร้อมของร่างกายด้วยการออกกำลังกายก่อนปฏิบัติงานได้

2.2 พฤติกรรมความปลอดภัยขณะปฏิบัติงาน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมความปลอดภัยขณะปฏิบัติงานที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง ในเรื่องการเปิดไฟเพิ่มแสงสว่างในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนรู้ว่าแสงสว่างที่ไม่เพียงพอ จะทำให้มองเห็นงานไม่ชัดเจน กล้ามเนื้อตาทำงานมาก ม่านตาเปิดกว้าง จะทำให้เกิดอาการปวดตา มึนศีรษะ การมองเห็นลดลง เกิดอันตรายต่อสายตา เป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ จากการศึกษาของ อดิเทพ เบี้ยวบรรจง (2538, หน้า 51) พบว่า ผู้บริหารเห็นด้วยที่โรงฝึกงานควรมีแสงสว่างเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน หากแสงสว่างไม่เพียงพอก็ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ และจากผลการทดลองของนักค้นคว้าหลายท่านได้มีข้อเสนอแนะว่า แสงสว่างธรรมชาติมีความเหมาะสมในการทำงานมากที่สุด แสงไฟสีขาวจะดีกว่าแสงไฟสีอื่น ๆ การใช้แสงสว่างจากหลอดไฟฟ้าร่วมกับแสงธรรมชาติให้ผลได้ดี และแสงสว่างที่กระจายทั่วบริเวณห้องทำงานจะให้ผลต่อการทำงานดีกว่าแสงสว่างเด่นเฉพาะจุด (อ้างใน วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2528, หน้า 102)

นักศึกษามีพฤติกรรมความปลอดภัยขณะปฏิบัติที่อยู่ในระดับต่ำ ในเรื่องการซ่อมแซมหรือแก้ไขเครื่องจักรที่ชำรุดในขณะเครื่องจักรทำงาน การใช้เครื่องเป่าลมทำความสะอาดชิ้นงาน เครื่องจักรและชุดที่ใส่ปฏิบัติงาน และการหยอกล้อเล่นกันขณะใช้เครื่องจักร เพราะนักศึกษาอยากประหยัดเวลา และอยากให้ผลงานเสร็จทันส่งตรงกำหนด และเพื่อประหยัดในงาน อยากให้การทำงานสนุก ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการทำงานที่ไม่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุตรงกับงานวิจัยของ นิเวศน์ ประสารศรี (2543, หน้า 57) ที่พบว่านักศึกษามีความคิดไม่ถูกต้อง เรื่องการซ่อมเครื่องจักรในขณะเครื่องจักรกำลังทำงาน การหยอกล้อหรือพูดคุยกันทำให้การทำงานสนุก เป็นพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งก่อให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงาน จากการศึกษาของ อำพล ซื่อตรง (2530, หน้า 25) กล่าวว่า สาเหตุใหญ่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยคิดเป็นร้อยละ 87.5 จากการมีนิสัยชอบเสี่ยง ดังนั้นพฤติกรรมในการทำงานที่ไม่ถูกต้องนี้ควรมีการแนะนำแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านั้นให้ถูกต้องเหมาะสม ควรเสริมสร้างให้นักศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของความปลอดภัย

2.3 ในด้านพฤติกรรมความปลอดภัยหลังปฏิบัติงานพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมปลอดภัยหลังปฏิบัติงานที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูงมาก ในเรื่องการทำความสะอาดเครื่องจักรหลังปฏิบัติงาน การตรวจสอบเครื่องจักรให้หยุดทำงานให้สนิทและการปิดสวิตซ์ไฟฟ้า แสดงว่านักศึกษาได้เรียนรู้ถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับ และหลักปฏิบัติตนในโรงฝึกงาน เมื่อนักศึกษาเข้าไปปฏิบัติงาน นักศึกษาต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติตนในโรงงานทุกครั้ง จนทำให้เกิดความเคยชิน และถ้าเมื่อใดที่นักศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงฝึกงาน ครูผู้ควบคุมจะเข้าไป

ตักเตือนหรืออาจตัดคะแนนความประพฤติได้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักปฏิบัติตนในโรงฝึกงาน เช่น การเบิกอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ออกมาใช้ เมื่อเสร็จงานแล้วต้องตรวจเช็คอุปกรณ์ ทำความสะอาด และจัดส่งคืนให้ครบตามจำนวนที่เบิกออกมา การช่วยกันทำความสะอาด กวาดถูพื้นโรงงาน เก็บขยะต่าง ๆ ไว้ตามที่กำหนด ครูผู้ควบคุมจะตรวจเช็คการปฏิบัติงานของนักเรียนทุกครั้งก่อนจะอนุญาตให้นักเรียนออกจากโรงฝึกงานได้ ดังนั้นนักเรียนจึงต้องมีพฤติกรรมความปลอดภัยหลังปฏิบัติงานทุกครั้งดังกล่าวข้างต้นเสมอ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการสอดส่องดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษาอยู่เสมอ คอยกำชับครูผู้ควบคุม ให้คอยดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง และอดิเทพ เบี้ยวบรรจง (2538, หน้า 52) พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการให้นักศึกษาทำความสะอาด เครื่องจักร ถูพื้น ตลอดจนเก็บเครื่องมือที่ใช้อยู่ในสภาพเดิม และ นิเวศน์ ประสารศรี (2543, หน้า 61) พบว่าครูผู้สอนได้ให้นักศึกษาทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์และจัดเก็บให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการฝึกให้มีกิจนิสัยที่ดี มีความรับผิดชอบกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในโรงฝึกงาน จะช่วยลดพฤติกรรมนำไปสู่อุบัติเหตุก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน

พฤติกรรมความปลอดภัยหลังปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับต่ำ ในเรื่องการไม่ได้ปรึกษาปัญหาความปลอดภัยหลังจากฝึกปฏิบัติงาน การละทิ้งสารไวไฟ และวัตถุอันตรายไว้ตามที่ต่าง ๆ และการได้มีส่วนร่วมฝึกซ้อมแผนฉุกเฉิน หรือช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลังการเรียนภาคปฏิบัติแล้วนักศึกษาต้องไปเข้าเรียนในวิชาอื่นและมีนักศึกษาที่จะเข้าเรียนปฏิบัติต่ออีก จึงทำให้ไม่มีเวลาปรึกษาปัญหาต่ออาจารย์ผู้ควบคุมก่อนออกจากโรงฝึกงาน ทางสถานศึกษามีโครงการฝึกซ้อมแผนฉุกเฉินแต่ยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้าคณะและหัวหน้าแผนก หัวหน้างานต่าง ๆ จึงทำให้โครงการต่าง ๆ หยุดชะงักเพื่อรอผู้รับผิดชอบดำเนินการต่อ ทำให้โครงการต่าง ๆ เลื่อนระยะเวลาดำเนินการออกไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 8

การศึกษาครั้งนี้พบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคทุกด้าน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ในเรื่องพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาเป็นผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักศึกษาที่ได้รับจากกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียนวิชาความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรม โดยมี

จุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจหลักการและแนวทางป้องกันอุบัติเหตุ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและงานอาชีพอุตสาหกรรม เพื่อดำรงและรักษาไว้ซึ่งระบบการทำงานที่ปลอดภัย มีความตระหนักในความปลอดภัยเป็นสิ่งแรก สำหรับกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการทำงาน เช่น การฝึกการเลียนแบบ การฝึกทำตามแบบ การฝึกตามความคิดสร้างสรรค์ การเลือกวัสดุและการใช้เครื่องมือต่าง ๆ การประกอบการตกแต่ง ประสบการณ์ดังกล่าวจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็น ซึ่งเป็นการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นไปตามขั้นตอนตามลักษณะของงาน ซึ่งทางสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างจริงจัง เกิดทักษะ และกระบวนการทำงานที่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนการสอน เป็นไปทางปฏิบัติจริง ดังนั้นลักษณะการสอน ครูผู้สอนจึงต้องผ่านการศึกษาอบรมด้านความปลอดภัยในโรงฝึกงานมาคอยให้คำแนะนำโดยตรง ครูจะต้องเป็นผู้ให้กำลังใจและเสนอแนะแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และครูต้องคอยตรวจสอบผู้เรียนให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับของโรงฝึกงานอย่างเข้มงวด ซึ่งก่อนที่ครูผู้ควบคุมจะอนุญาตให้ผู้เรียนเข้าฝึกปฏิบัติงานจะต้องผ่านการตรวจเช็คเครื่องแต่งกายของผู้เรียนให้ถูกต้องตามชุดปฏิบัติงานในโรงฝึกงานและให้คำชี้แจงถึงหลักการปฏิบัติงาน โดยผู้เรียนต้องทำงานตามระเบียบการปฏิบัติตนในโรงฝึกงาน เช่น การปฏิบัติงานตรงต่อเวลา การเข้ากลุ่มตามตารางเรียนที่ครูผู้ควบคุมกำหนดให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและขยันหมั่นเพียร ช่วยรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ เป็นต้น และครูผู้ควบคุมได้ชี้ให้เห็นอันตรายและเน้นถึงความสำคัญของการทำงานอย่างปลอดภัย และถ้าสังเกตเห็นผู้เรียนปฏิบัติงานในลักษณะที่ไม่ถูกต้องก็จะเข้าไปสอนตัวต่อตัวถึงหลักปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยและบังคับให้ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องและปลอดภัยเสมอ และภายในโรงฝึกงานได้มีสัญลักษณ์ และสีต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายบอกให้ระมัดระวังอันตรายโดยเฉพาะ การติดประกาศเรื่องการรักษาความปลอดภัยในโรงงาน แผ่นโปสเตอร์ คำขวัญ เพื่อช่วยการสอนเรื่องความปลอดภัย จากหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวมาข้างต้น เป็นการสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของความปลอดภัยในการปฏิบัติงานทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติงาน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดจิตสำนึกความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนเลือกการกระทำ เลือกการปฏิบัติหรือเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยของตนเอง นันทยา ทวีศักดิ์ (2531, หน้า 15-16) กล่าวไว้ว่า การมีความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้ทราบว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร จะต้องสร้างและสามารถปฏิบัติได้จริง ฉะนั้นความรู้และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน การเสริมสร้างความรู้จะช่วยพฤติกรรม

การปฏิบัติด้วยเสมอ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม สุชาติ โสมประยูร (2540, หน้า 8) กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนมีความรู้ และมีทัศนคติที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ทุกด้าน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกายกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค พบว่า อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษา ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อภาวะสุขภาพร่างกายมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการเป็นคนที่มีจิตใจร่าเริงอยู่เสมอ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การดูแลร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ ทั้งนี้ด้วยการปฏิบัติงานในโรงฝึกงาน นักศึกษาต้องใช้ร่างกายในการปฏิบัติงาน ฉะนั้นงานจะหนักจะเบา มากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน และถ้าสภาพร่างกายที่ไม่พร้อมจะทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่องานลดลง ตามสภาพร่างกายในขณะนั้น ถ้าหากยังฝืนทำต่อไปอุบัติเหตุย่อมเกิดขึ้นได้ ความไม่พร้อมทางร่ายกายเกิดจากสาเหตุดังนี้ ร่างกายไม่แข็งแรง เนื่องจากขาดอาหาร ขาดการออกกำลังกาย การมีอารมณ์เศร้าโศกเสียใจ การมีขนาดร่างกายไม่เหมาะสมกับงาน เป็นต้น ดังนั้นเมื่อนักศึกษามีอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อร่างกาย ก็ทำให้มีร่างกายพร้อมจะทำงาน ซึ่งทำให้นักศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ กุลชลี ภูมิรินทร์ (2535, หน้า 117) พบว่า ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมดูแลตนเองในเด็กวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัวกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษา พบว่า อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษา ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีจากครอบครัว โดยครอบครัวนักศึกษาให้ความรัก ความอบอุ่น ให้การดูแลเอาใจใส่พร้อมจะช่วยเหลือนักศึกษาในทุกเรื่อง เช่น การสนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาได้แต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของสถานศึกษา โดยชุดฝึกงานจะเป็นชุดที่บ่งบอกถึงความสะอาดและความปลอดภัย แสดงให้เห็นถึงความมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมในตัวคน เช่น ช่างยนต์ต้องปฏิบัติงานกับน้ำมัน และมีสิ่งสกปรกทั้งหลายติดมากับรถยนต์ สภาพร่างกายต้องอยู่กับน้ำมัน ควันรถ และงานช่างยนต์ต้องใช้ความละเอียดถี่ถ้วนต่อการปฏิบัติ ถ้าเผอเรอไม่ละเอียดถี่ถ้วน อาจหมายถึงความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของเจ้าของรถที่ได้รับการซ่อมบำรุงออกไป

ได้ ดังนั้นสีที่แสดงถึงความสะอาด ความละเอียดถี่ถ้วนของผู้ปฏิบัติงานช่างยนต์ คือชุดสีขาว จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานช่างยนต์ต้องระมัดระวังถึงความสะอาดความละเอียดถี่ถ้วนของงานเสมอ และครอบครัวจะคอยสอบถามถึงเรื่องการเรียน การปฏิบัติงานของนักเรียนเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรัก ความห่วงใยในตัวลูก เฝ้าคอยตักเตือนสม่ำเสมอถึงพิษภัยของสิ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น การดื่มสุรา หรือการใช้สารเสพติด ซึ่งพ่อแม่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นผลให้นักศึกษาเกิดอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีต่อครอบครัว มีความรู้สึกว่าตนเป็นคนหนึ่งของสมาชิกในครอบครัว เป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ และเป็นคนสำคัญของครอบครัว ดังนั้นเพื่อไม่ให้ครอบครัวต้องลำบากใจ เสียใจ เสียเวลา เสียเงินทอง กับพฤติกรรมไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมปกป้อง (Protection) สุขภาพ โดยหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยเพิ่มการระมัดระวังในการปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล การปฏิบัติงานตามขั้นตอนของการทำงาน ไม่หยอกล้อเล่นกันขณะปฏิบัติงาน และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ วินัยของโรงงานอย่างเคร่งครัด

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ ทางด้านสังคมกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค พบว่า อัตมโนทัศน์ทางด้านสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษา ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาได้เรียนในสถานศึกษาและสาขาวิชาชีพที่ตนเองต้องการและมีความถนัด จึงทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเลือก เต็มใจยึดมั่นในสิ่งที่เลือกอย่างเปิดเผย และแสดงพฤติกรรม หรือปฏิบัติตามสิ่งที่เลือก เมื่อเข้าชั้นเรียนได้พบกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะนิสัย ความสนใจ และมีความมุ่งหมายในชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ทำให้นักศึกษามีการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนในสาขาวิชาชีพเดียวกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อน นักศึกษาในสถานศึกษารู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สนับสนุนด้านความคิด การตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ สถานศึกษายังได้จัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามัคคี ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกันของนักศึกษา เช่น กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดยจัดกลุ่มนักศึกษากลุ่มละ 7–8 คน แต่ละกลุ่มทำการคัดเลือกประธาน รองประธาน เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน คอยสอดส่องดูแล ช่วยเหลือกันภายในกลุ่มทั้งภาคทฤษฎีภาคปฏิบัติ และการใช้ชีวิตนอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น ปัญหาการติดสารเสพติด ปัญหาการค้าประเวณี หรือปัญหาเที่ยวเตร่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษารู้สึกถึงความมีคุณค่า มองเห็นคุณค่าของชีวิต เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความหมาย

ต่อสังคม ต่อประเทศชาติอีกด้วย จึงทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำดีต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับ เซย์เลส (อ้างใน วรัญญา มุนินทร์, 2541, หน้า 96) พบว่า บุคคลที่ได้รับการยอมรับทางสังคมอย่างเพียงพอจะมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดี เช่นเดียวกับ บราวน์ (อ้างใน วรัญญา มุนินทร์, 2541, หน้า 97) พบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพปกติ ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การที่นักศึกษาเหล่านั้นมีอัตมโนทัศน์ทางด้านสังคมดี เกิดจากการเห็นค่าของชีวิตและการรับรู้ว่าตนยังมีประโยชน์ต่อสังคมและรวมถึงชุมชนและประเทศชาติ โดยมีกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) หรือแรงสนับสนุนทางสังคม ที่ให้ความเข้าใจและรู้จักตนเองมาตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อนักศึกษาให้ความสำคัญกับค่าของชีวิต นักศึกษาจะเห็นคุณค่าของภาวะสุขภาพที่ดี และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือ นักศึกษาจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่า อัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับสูง แสดงว่านักศึกษามีความรู้สำนึกคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในการส่งเสริมสุขภาพมาก มีความเอาใจใส่ดูแลในสุขภาพเป็นอย่างดี มีพฤติกรรมปกป้องสุขภาพตนเอง เป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และรวมถึงการเป็นบุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มคนที่พึ่งได้รับการส่งเสริมให้เขาพัฒนาอัตมโนทัศน์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาต้องเป็นภาระในการจัดการใด ๆ ที่จะเอื้อให้นักศึกษาเหล่านี้สามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับต่ำสมควรจะได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในทางบวก

2. ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูงแสดงว่านักศึกษามีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานไปในทางส่งเสริมพัฒนาด้วยแรงกระตุ้นที่เหมาะสม ซึ่งสามารถคุมพฤติกรรมให้ปฏิบัติในทิศทางที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง และที่พบบางประเด็นที่มีพฤติกรรมความปลอดภัยอยู่ในระดับต่ำสมควรได้รับการสร้างเสริมปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมความปลอดภัยให้ถูกต้อง และควรมีการนำแนวทางป้องกันและควบคุมพฤติกรรมที่นำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุในโรงฝึกงานเสนอต่อผู้บริหาร และมอบให้คณะกรรมการความปลอดภัยภายในสถานศึกษา พิจารณาและดำเนินการต่อไปเพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันอุบัติเหตุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำตัวแปรอื่นมาศึกษาด้วย เช่น การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา แรงสนับสนุนทางสังคม ประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยกระบวนการใหม่ ๆ ทางด้านสุขภาพ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพที่สอดคล้องกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่

3. เพื่อให้หน่วยงานตระหนักถึงอัตมโนทัศน์ และพฤติกรรมความปลอดภัยของนักศึกษาในสถานศึกษาให้มาก ทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำผลมาปรับปรุงใช้ในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เพราะเมื่อบุคคลากรมีอัตมโนทัศน์ดี ทำให้พฤติกรรมความปลอดภัยดี ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University